

vinske trte

3. drugo (napišite)

19. Kako se odločate za škropljenje:

1. na podlagi lastnih izkušenj

2. po seznanjanju z navodili

20. Razložite kaj pomeni v varstvu rastlin beseda KARENCA?

21. Ali po vašem mnenju uporaba umetnih gnojil in škropiv vpliva na rastlinski in živalski svet v vaši okolici?

1. vpliva na rastlinski svet

2. vpliva na čebele

3. vpliva na ribe

4. vpliva na domače živali

5. ne vpliva

22. Kam odlagate embalažo od umetnih gnojil in škropiv?

1. zažgemo

2. na vaško smetišče

3. drugam (kam?)

23. Ali so vam znani kakšni primeri zastrupitve s škropivi v vaši okolici?

1. da

2. opišite primer

3. ne

24. Kakšna je velikost vaše posesti? Napišite površino!

1. njiv

2. travnikov

3. vinogradov

4. sadovnjakov

5. vrtov

25. Kaj pridelujete na vaši kmetiji? Napišite vrsto kulture in količino v kg za eno leto!

26. Kako bi označili usmerjenost vaše pridelave?

1. živinoreja

2. zelenjadarstvo

3. vinogradništvo

4. sadjarstvo

5. drugo

27. Ali svoje pridelke prodajate?

1. da

2. ne

3. občasno

28. Podatki o anketirancu:

1. Ime in priimek

2. Letnica rojstva

3. Naslov bivališča

4. Status: a - kmet

b - polkmet

c - delavec

Anketiral:

Datum:

ODNOS PREBIVALCEV DO POJAVOV ONESNAŽEVANJA OKOLJA

Metka Špec*

Pri proučevanju onesnažene oziroma degradirane pokrajine je zanimivo tudi vprašanje, kako se v takem okolju počuti človek in kako reagira na te negativne pojave. Ne gre le za to, da so v degradiranem okolju načete njegove

estetske oziroma kulturne vrednote, temveč so v njem poslabšane tudi ekološke in zdravstvene osnove pa tudi splošno ekonomske (degradiran gozd, degradirana tla, onesnažene vode, zdravstvena in ekonomsko škodljiva onesnaženost ozračja itd.). Koristno, razumno in nujno je, da čim bolj spoznamo negativne učinke našega razvoja in s tem vzpodbudimo razmišljanja o tem, da mora razvoj sloneti na

*, mag., Inštitut za geografijo Univerze L. Kardelja, Trg francoske revolucije 7, Ljubljana

neškodljivi sodvisnosti med naravo in družbo.

Z raziskavo je predvsem zanimivo osvetliti naslednja vprašanja: ali prihaja v območjih z močno degradiranim okoljem do razvrstevanja bivalnega okolja v posameznih mestnih delih ali naseljih, ali prihaja v takem okolju do zgostitve skupin prebivalstva z nižjo izobrazbeno, poklicno in premoženjsko strukturo. Kako se nadalje različne skupine prebivalstva (po starosti, poklicu, krajevnem poreklu - ali so domačini ali priseljenci) počutijo in ravnaajo v takem okolju.

Posamezne skupine prebivalstva imajo namreč različen odnos do okolja in različne kriterije za ocenjevanje kvalitete svojega okolja, ki so močno odvisni od starosti, izobrazbe, socialnoekonomskega položaja, od zdravstvenega stanja ter kulturnih in stanovanjskih do estetskega ocenjevanja okolja itd.

Ko postane onesnažen mestni del ali naselje neprivlačen za bivanje, tam vztrajajo ali pa se začenejo priseljevati tiste skupine prebivalstva, ki nimajo niti interesov niti ekonomskih pogojev, da bi izboljšali svoje življenjsko okolje. Tako je v glavnem v Sloveniji ostarelo prebivalstvo, ali pa mladi, ki si šele ustvarjajo pogoje za boljše življenje, dalje priseljeni iz podeželskega zaledja ali drugih delov Jugoslavije, nekvalificirani, velike družine itd. Naj poudarimo, da je mestni del ali naselje, ki je za neko skupino prebivalstva neprivlačen za druge lahko sprejemljiv v že ob manjših spremembah ali celo brez teh. Praviloma nižja cena stanovanja in bližina delovnega mesta privlači stanovalce z nižjimi dohodki.

Če želimo znotraj mest oziroma večjih naselij osvetliti razlike v kvaliteti bivanja zaradi degradacije okolja (največkrat zaradi onesnaženega zraka), lahko v raziskavo (anketo) vključimo celotno mesto ali več sosednjih naselij ali pa analiziramo le tiste dele naselij, za katere že po fiziognomiji ali genezi mesta pričakujemo, da so za bivanje manj privlačni (stare delavske četrti, barakarska naselja, stara

neobnovljena mestna jedra). Odstotek v anketi vključenih gospodinjstev je manj pomemben kot to, da zajamemo vse skupine prebivalstva (učence, upokoјence, delavce različne izobrazbe itd.).

Kot smo že omenili, je najprimernejša metoda za tovrstne raziskave anketiranje, poleg tega pa lahko tudi na karto (npr. merila 1 : 5 000) vrisujemo vidne degradacijske pojave (npr. zaprašenosť) oziroma stanje zgradb (propadajoče, stare neobnovljene, barake itd.).

Anketa naj v prvem delu vsebuje vprašanja s pomočjo katerih si ustvarimo splošno podobo v anketiranih gospodinjstvih:

- starost vseh članov gospodinjstva
- kraj rojstva
- izobrazba oziroma poklic, ki ga opravljajo
- pomembni so tudi podatki o delovni organizaciji, kjer so zaposleni odrasli člani, ker prav to večkrat vpliva na njihov bolj ali manj kritičen odnos do večjih onesnaževalcev okolja (npr. zaposleni v tovarni, ki sodi med onesnaževalce, so bolj tolerantni do teh negativnih pojavov)
- podatki o komunalni opremljenosti (voda, WC v stanovanju, na hodnikih, na dvorišču) govorijo posredno tudi o kvaliteti bivalnega okolja
- način ogrevanja stanovanja (gospodinjstva, ki uporabljajo premog tudi sama precej prispevajo k onesnaževanju zraka)

Poseben in najobsežnejši sklop vprašanj pa naj bo namenjen odnosu anketiranega prebivalstva do okolja:

- kako so zadovoljni z okoljem, kjer živijo,
- kaj jih najbolj moti v okolju, kjer živijo,
- kje je po njihovem mnenju izvor onesnaževanja zraka, voda, prsti, poškodovane vegetacije,
- v katerem delu dneva oziroma leta je onesnaževanje najmočnejše,
- ali opažajo, da onesnaženo okolje vpliva na njihovo zdravje (kako?) oziroma na rastline

(kako?), na katerih rastlinah je škoda najbolj opazna,

● ali dobivajo zaradi onesnaženosti okolja oziroma škode odškodnino (od koga?),

● kaj je po njihovem mnenju potrebno urediti za izboljšanje bivalnega okolja,

● kaj so sami pripravljeni prispevati, da se stanje izboljša,

● ali se onesnaževanje v zadnjih desetih letih zmanjšuje ali narašča, kje so vzroki.

Odraz nezadovoljstva z bivalnim okoljem so tudi načrti za preselitev, kjer pa je potrebno ločiti realne načrte od želja po preselitvi, zanimiv pa je tudi podatek kam se želijo preseliti.

Odgovore iz anket ocenimo tako, da analiziramo vsak sklop vprašanj posebej, še po-

membnejša pa je primerjava podatkov o odnosu do okolja s splošnimi podatki o gospodinjstvih, kjer se nam lepo pokažejo razlike o katerih govorimo v uvodu teh navodil (kakšen odnos imajo različne skupine prebivalstva do degradacije okolja). Posamezne analize in primerjavo lahko ponazorimo grafično (grafikoni, kartogrami...).

Černe F., Genorio R., 1978, Degradacija okolja v Ljubljani, Varstvo narave 11, Ljubljana:

Plut D., Špes M., 1982, Socialnogeografsko proučevanje degradiranih območij v nekaterih slovenskih mestih, Geographica Slovenica 13, Ljubljana.

Cifrič L., 1989, Socijalna ekologija, Globus Zagreb.

USMERJENOST KMETIJSKE PROIZVODNJE

Drago Kladnik*

Moderna kmetijska proizvodnja za trg je lahko tudi v naših naravnih razmerah uspešna le, če se kmečka gospodarstva proizvodno specializirajo, kar se odraža v usmeritvi v eno samo oziroma največ dve ožji kmetijski panogi. S tem se lahko v veliki meri poveča produktivnost kmečkega dela, kar omogoča ob manjšem naporu boljše proizvodne rezultate. Le takšna organiziranost lahko kmečkemu človeku zagotovi možnosti preživljanja z delom na zemlji.

Seveda pa je princip proizvodne usmerjenosti v ožjem smislu besede lahko le plod modernejših pogledov na kmetovanje. Nedvomno se za izrazom usmerjenost skriva tudi

splošna regionalna razčlenjenost posameznih proizvodnih rajonov, ki so prvenstveno posledica različnih naravnogeografskih pogojev, v manjši meri pa tradicije in družbenoekonomskih odnosov na vasi.

Raziskava lahko obravnava ožji ali širši vidik, ali pa kombinacijo obeh. Prav tako lahko vključi tudi proizvodno usmeritev družbenega sektorja (kmetijski kombinati). Glavni namen mora biti predstavitev oblike in stopnje proizvodne usmerjenosti na določenem poljubno (a smiselno) izbranem območju v odvisnosti od naravnih, družbenih, socialnih, ekonomskih in drugih pogojev, na drugi strani pa proučitev učinkov proizvodne usmerjenosti na spremembe na podeželju (deagrarizacija, kvaliteta življenja, infrastrukturna opremljenost, urbanizacija, ipd.). Le takšen pristop omogoča

*; Inštitut za geografijo Univerze F. Kardelja, Trg francoske revolucije 7, Ljubljana